

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

Факультет № 6

Кафедра цивільного права та процесу

ТЕКСТ ЛЕКЦІЇ

з навчальної дисципліни з навчальної дисципліни «Захист інтелектуальної
власності»

вибіркових компонент
освітньої програми другого (магістерського) рівня вищої освіти

125 Кібербезпека (безпека інформаційних та комунікаційних систем)

за темою – «Захист авторського права»

Харків (Вінниця) 2023

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 30.08.2023 № 7

СХВАЛЕНО

Вченою радою факультету № 6
Протокол від 25.08.2023 № 7

ПОГОДЖЕНО

Секцією Науково-методичної ради
ХНУВС з юридичних дисциплін
Протокол від 29.08.2023 № 7

Розглянуто на засіданні кафедри цивільного права та процесу (протокол від 23.08.2023 № 8)

Розробник:

1. Доцент кафедри цивільного права та процесу, канд. юрид. наук, доцент
Кириченко Тетяна Сергіївна

Рецензенти:

1. Завідувач кафедри цивільно-правових дисциплін Харківського національного університету внутрішніх справ, канд. юрид. наук, доцент Зайцев Олексій Леонідович.
2. Професор кафедри цивільного права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, канд. юрид. наук, професор Борисова Валентина Іванівна.

План лекції

1. Поняття авторського права.
2. Об'єкти авторського права.
3. Виникнення і здійснення авторського права. Презумпція авторства.
4. Суб'єкти авторського права.
5. Особисті немайнові та майнові права автора.
6. Строк дії авторських прав.

Рекомендована література:

Основна

1. Актуальні проблеми права інтелектуальної власності: Навчальний посібник / В. К. Матвійчук, С. А. Пилипенко, Т. П. Устименко та ін.; За ред. І. С. Тімуш, Ю. В. Нікітіна, В. П. Мироненко. – К. : Національна академія управління, 2014. – с. 278.
2. Аксютіна А.В., Нестерцова-Собакарь О.В., Тропін В.В. та ін. Інтелектуальна власність : навч. посіб. / за ред. Нестерцової-Собакарь О.В. Дніпро: Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, 2017. 140 с.
3. Бурлаков С. Ю. Правове регулювання відносин інтелектуальної власності (предмет і метод). Форум права. 2013. № 3. С. 65–69. URL: http://nbuv.gov.ua/jpdf/FP_index.him_2013_3_13.pdf
4. Верба І.І. Основи інтелектуальної власності: навчальний посібник/ І.І.Верба, В.О.Коваль; за ред. С.В. Чікін. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: НТУУ «КПІ», 2013. – 237с.
5. Гілевич С. Історичні аспекти формування системи захисту права інтелектуальної власності. Митна справа. 2012. № 4. Ч. 2. Кн. 1. С. 318–324.
6. Дмитришин В. С. Договір комерційної концесії та договір франчайзингу: співвідношення понять та правова природа / В. С. Дмитришин // Часопис Київського університету права. – 2010. – № 3. – С. 199-202.
7. Енциклопедія інтелектуальної власності / за ред. проф. П. П. Крайнева. – К. : Старт-98, 2012. – 660 с. 82. Жилінкова О. В. Договірне регулювання відносин щодо інтелектуальної власності в Україні та закордоном: монографія / О. В. Жилінкова. – К.: Юрінком Інтер, 2015. – 280 с.
8. Ісмаїлов К. Інформаційно-правова відповідальність в Україні. Правовий часопис Донбасу. 2018. № 3 (64). С. 87-93.
9. Кіжаєв С. Інтелектуальна власність. 2017. Дніпро. ДВНЗ УДХТУ. 64 с.
10. Лазебний В. Основи інтелектуальної власності та її захисту. 2011. Київ. Ліра-К. 150 с.

11. Москалюк Н. Право інтелектуальної власності. 2017. Тернопіль. ТНЕУ. 200 с.
12. Крижна, В.М. Право інтелектуальної власності України : конспект лекцій / В.М. Крижна, Н.Є. Яркіна. - Х. : Право, 2010. - 112 с.
Крижна, В. Право інтелектуальної власності та суспільні інтереси // Право України : юрид. журн. - 2011. - № 3. - С. 60 - 65.
Кузнєцова Ю. В. Актуальні питання правової охорони та правового захисту об'єктів права інтелектуальної власності в Україні URL: <http://ves.pstu.edu/article/view/133627> (дата звернення: 01.09.2021).
13. Орлюк, О. Інтелектуальна власність в Україні: досвід, законодавство, проблеми, перспективи // Право України : юрид. журн. - 2011. - № 3. - С. 4 - 20.
14. Право інтелектуальної власності : підручник / О.І. Харитонов, Є.О. Харитонов, Т.С. Ківалова, В.С. Дмитришин, О.О. Кулініч, Л.Д. Романадзе та ін. Київ: Юрінком Інтер, 2015. 544 с.
15. Пашков В. Питання патентного захисту, або проблеми застосування окремих положень Угоди TRIPS щодо фармацевтичної 201 продукції у міжнародній практиці. АРТЕКА.UA URL: <https://www.apteka.ua/article/250191> (дата звернення: 20.05.2020);
16. Право інтелектуальної власності: Навч. посіб. / В. Р. Кравець, В. Г. Олюха, О. М. Стець та ін.; за заг. ред. Кравця В. Р., Олюхи В. Г. – К. : Центр учбової літератури, 2012. – 270 с.
17. Світличний О. П. Право інтелектуальної власності: підручник. – Вид. 2, змін. і доп. / О. П. Світличний. – К.: НУБіП України, 2016. – 355 с.
18. Семків В. О., Шандра Р. С. Інтелектуальна власність : підручник / В. О. Семків, Р. С. Шандра. – Львів: Галицький друкар, 2015. с 233-234.
19. Стефанчук Р. Перспективи розвитку права інтелектуальної власності в Україні (на прикладі особистих немайнових прав) // Право України : юрид. журн. - 2011. - № 3. - С. 45 - 59.
20. Ульянова Г. Методологічні проблеми цивільно-правового захисту прав інтелектуальної власності від плагіату. Автореферат. дис. док. наук. 12.00.03. 2015. Одеса. НУ «ОЮА». 35 с.
21. . Цивільне право України: альбом схем : навч. посіб. : рекомендовано МОН України : . / за заг. ред. Є.О. Мічуріна. - Харків : ФОП Мічуріна Н.О., 2010. - 448 с.
22. Швець, Д.В. Місце дисципліни "Право інтелектуальної власності" в системі професійної підготовки кадрів для Національної поліції України // Проблеми цивільного права та процесу : тези доп. учасників наук.-практ. конф., присвяч. світлій пам'яті О.А. Пушкіна (м. Харків, 24 трав. 2019 р.). - С. 77-80.
23. Шишка Р. Право інтелектуальної власності і погляд на проблеми. Часопис Київського університету права. 2010. №1 С. 164-170. 172. Юхно О. Теорія та практика оперативно-розшукового запобігання злочинам органами

внутрішніх справ. 2010. Одеса. Інтерпрінт. с. 48. 173. Яворська О. Інтелектуальне право України. 2016. Тернопіль. Підручники і посібники. С. 608.

24. Харитонova О. І. Суб'єкти та об'єкти правовідносин інтелектуальної власності. Актуальні проблеми держави і права. 2011. Вип. 59. С. 329–335.

25. Харитонova О. І. Суб'єкти правовідносин в мережі Інтернет. Традиції та новації юридичної науки: минуле сучасність, майбутнє : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. від 19 травня 2017 року. С. 633–635.

26. Юскаєв В. Б. Інтелектуальна власність: навчальний посібник у двох частинах / В. Б. Юскаєв. – Суми : Видавництво СумДУ, 2010. – Ч. 2. – 148 с.

27. Ястремська О. О. Інтелектуальна власність : навчальний посібник / О. О. Ястремська. – Харків : Вид. ХНЕУ, 2013. – 124 с.

Додаткова

1. Москаленко, К. Доступ до основних лікарських засобів крізь призму прав людини // Підприємництво, господарство і право : щомісяч. наук.-практ. госп.-правов. журн. - 2019. - № 12. - С. 47-50.

2. Гордеюк А. О. Проблема вдосконалення правового регулювання веб-сайтів і доменних імен в умовах інформатизації суспільства. Гуманітарний часопис. 2019. № 2. С. 73–83.

3. Гордеюк А. О. Проблема вдосконалення правового регулювання веб-сайтів і доменних імен в умовах інформатизації суспільства. Гуманітарний часопис. 2019. № 2. С. 73–83.

4. Наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України «Про затвердження Положення про департамент розвитку сфери інтелектуальної власності» від 28.12.2019 № 842. База даних Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. URL: <http://me.gov.ua/Files/DownloadFile?id=e3082794-8c85-47de8a82-b394617232d2> (дата звернення: 13.04.2020).

5. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 року // ВВР України. – 1996 – № 30 – Ст. 141.

6. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 23 грудня 1993 року // ВВР України. – 1994. – № 13. – Ст. 64.

7. Про охорону прав на винаходи і корисні моделі: Закон України від 15 грудня 1993 року // ВВР України. – 1994. – № 7. – Ст. 32.

8. Про охорону прав на промислові зразки: Закон України від 15 грудня 1993 року // ВВР України. – 1994. – № 7. – Ст. 34.

9. Про охорону прав на знаки для товарів і послуг: Закон України від 15 грудня 1993 року // ВВР України. – 1994. – № 7. – Ст. 36.

10. Про охорону прав на топографії інтегральних мікросхем: Закон України від 5 листопада 1997 року // ВВР України. – 1998. – № 8. – Ст.28.
11. Про охорону прав на зазначення походження товарів: Закон України від 16 червня 1999 року // ВВР України. – 1999. – № 32. – Ст.267.
12. Про охорону прав на сорти рослин: Закон України від 24 квітня 1993 року // ВВР України. – 1993. – № 21. – Ст. 218.
13. 19. Про племінну справу у тваринництві: Закон України від 15 грудня 1993 року // ВВР України. – 1994. – № 2. – Ст. 7.
14. 20. Про захіст від недобросовісної конкуренції: Закон України від 7 червня 1996 року // ВВР України. – 1996. – № 36. – Ст. 164.
15. Про розповсюдження примірників аудіовізуальних творів та фонограм: Закон України від 23 березня 2000 року // ВВР України. – 2000. – № 24. – Ст. 183.
16. Про особливості державного регулювання діяльності суб'єктів господарювання, пов'язаної з виробництвом, експортом, імпортом дисків для лазерних систем зчитування: Закон України від 17 січня 2002 року // ВВР України. – 2002. – № 17. – Ст.121.
17. Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців: Закон України від 15 травня 2003 року // ВВР України. – 2003. – № 31– 32. – Ст. 263.
18. Про наукову і науко-технічну експертизу: Закон України від 10 лютого 1995 року // ВВР України. – 1995. – № 9. – Ст. 56.
19. Про державну таємницю: Закон України від 21 січня 1994 року // ВВР України – 1994. – № 16. – Ст. 93.
20. Про інформацію: Закон України від 2 жовтня 1992 року // ВВР України. – 1992. – № 48. – Ст. 650.
21. Про суспільне телебачення і радіомовлення України: Закон України від 27 квітня 2014 року // ВВР України. – 2014. – № 27. – Ст. 904.
22. Про дію міжнародних договорів в Україні: Закон України від 22 грудня 1993 року // ВВР. – 1994. – № 50. – Ст. 473.
23. Про міжнародні договори України: Закон України від 29 червня 1994 року // ВВР України. – 1994. – № 10. – Ст. 45
24. Цивільний кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 року // ВВР України. – 2003. – № 40–44. – Ст. 356. 56. Господарський кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 року // ВВР України. – 2003. – № 18 – 22. – Ст. 144.
25. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18 березня 2004 року // ВВР України. – 2004. – № 40 – 41, 42. – Ст. 492.
26. Кримінальний кодекс України: Закон України від 5 квітня 2001 року // ВВР України. – 2001. – № 25 – 26. – Ст. 131.

27. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13 квітня 2012 року // ВВР України. – 2013. – № 9 – 10, № 11 – 12, 13 – Ст. 88.

28. Положення про Державну службу інтелектуальної власності України: постанова Кабінету Міністрів України № 658 від 19 листопада 2014 року // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Цивільний кодекс України : станом на 18 листоп. 2019 р.. - Харків : Право, 2019. - 447 с. Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів від 9 вересня 1886 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_051/page.

2. Договір Всесвітньої організації інтелектуальної власності про виконання і фонограми, прийнятий Дипломатичною конференцією 20 грудня 1996 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_769.

3. Договір Всесвітньої організації інтелектуальної власності про авторське право, прийнятий Дипломатичною конференцією 20 грудня 1996 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_770.

4. Мадридська угода про міжнародну реєстрацію знаків від 14 квітня 1981 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_134.

5. Міжнародна конвенція про охорону інтересів виконавців, виробників фонограм і організацій мовлення (вчинено в Римі 26 жовтня 1961 року) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_763.

6. Національна стратегія розвитку сфери інтелектуальної власності в Україні на період до 2020 року. Проект (неофіційний текст) від 29.08.2014. База даних «Законодавство України»/Ліга-Закон. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/NT1009> (дата звернення: 28.05.2020). Нечипорук Ю. Суб'єктний та об'єктний склад інформаційних правовідносин. Юридична Україна. 2012. № 6. С. 39-44.

7. Паризька конвенція про охорону промислової власності від 20 березня 1883 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_123

8. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з Атомної Енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. Розділ VII. Договори у сфері

інтелектуальної власності [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://kmu.gov.ua/kmudocsEA00_Ukraine

9. Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності(ТРИПС) від 15 квітня 1994 р. [Електронний ресурс]– Режим доступу:http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/981_018.

10. Женевський договір про міжнародну реєстрацію наукових відкриттів від 7 березня 1978 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/999_005.

11. Міжнародна конвенція з охорони нових сортів рослин від 2 грудня 1961 р.[Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_856.

Текст лекції

1. Поняття авторського права.

Основою національного законодавства у сфері авторського права є Конституція України положення якої деталізовані у главі 36 ЦК України. Законом України «Про авторське право і суміжні права» в редакції від 17 липня 2001 р. ці відносини урегульовані на міжгалузевому рівні. Крім цього ряд відносин урегульовано законами України «Про інформацію», «Про засоби масової інформації», «Про видавничу діяльність», Про розповсюдження примірників аудіовізуальних творів та фонограм», «Про особливості державного регулювання діяльності суб'єктів господарювання, пов'язаної з виробництвом, експортом, імпортом дисків для лазерних систем зчитування» тощо.

Авторське право у *об'єктивному сенсі* відображає формалізацію відносин, встановлює ідеальну модель поведінки його суб'єктів то авторське право у суб'єктивному сенсі визначає реальне правове становище його суб'єктів і зміст самих правовідносин. Між ідеальною моделлю та реальним правовим становищем суб'єктів авторського права можуть бути певні розходження, які здебільше встановлюються домовленістю його суб'єктів. Наприклад, попри те, що конструкція договору дарування майнових прав не формалізована, автор може на підставі договору подарувати виконавцю своє майнове право на твір, що застосовується на практиці.

Авторське право в суб'єктивному сенсі – належні його суб'єктам особисті немайнові і майнові права та механізм забезпечення їх здійснення і охорони (захисту). Воно диференційоване за правовим становищем його суб'єктів: автору - як майнові та особисті немайнові права на створений ним твір; іншим суб'єктам – лише майнові права. Безпосередній зміст авторського права визначається в залежності від: правового становища його суб'єктів; правового режиму та особливостей об'єктів; вказівки закону; укладеними щодо об'єкта авторського права договорами.

2. Об'єкти авторського права.

Чинне законодавство України надає правову охорону об'єктам авторського права через їх перелік і тим встановлює їх правовий режим. Разом з тим складається так, що норми, які регулюють одні і ті ж відносини між собою відрізняються. Так, згідно ст. 433 ЦК України об'єктами авторського права є твори, а саме:

літературні та художні твори, зокрема:

романи, поеми, статті та інші письмові твори; лекції, промови, проповіді та інші усні твори;

драматичні, музично-драматичні твори, пантоміми, хореографічні, інші сценічні твори;

музичні твори (з текстом або без тексту);

аудіовізуальні твори;

твори живопису, архітектури, скульптури та графіки;

фотографічні твори;

твори ужиткового мистецтва;

ілюстрації, карти, плани, ескізи і пластичні твори, що стосуються географії, топографії, архітектури або науки;

переклади, адаптації, аранжування та інші переробки літературних або художніх творів;

збірники творів, якщо вони за добором або упорядкуванням їх складових частин є результатом інтелектуальної діяльності;

комп'ютерні програми;

компіляції даних (бази даних), якщо вони за добором або упорядкуванням їх складових частин є результатом інтелектуальної діяльності;

інші твори. Це означає відкритість переліку і можливість поширення правового режиму об'єкта авторських прав на інші твори.

За ч. 2 цієї статті твори є об'єктами авторського права без виконання будь-яких формальностей щодо них та незалежно від їх завершеності, призначення, цінності тощо, а також способу чи форми їх вираження. Авторське право не поширюється на ідеї, процеси, методи діяльності або математичні концепції як такі. Проте в основі авторського твору є саме ідеї і права на їх використання повинні бути охоронювані. Одна і та ж ідея може бути одночасно реалізована у декількох видах творів, що охороняються авторським правом: повісті, сценарії, постановці, кінофільмі тощо. Тут лише засоби донесення (форми вираження) цієї ідеї до споживача різні. Це проведено у конструкції похідного твору – твір, що є творчою переробкою іншого існуючого твору без завдання шкоди його охороні (анотація, адаптація, аранжування, обробка фольклору, інша переробка твору) чи його творчим перекладом на іншу мову (до похідних творів не належать аудіовізуальні твори, одержані шляхом дублювання, озвучення, субтитрування українською чи іншими мовами інших аудіовізуальних творів).

Законодавець в ст.1 ЗУ «Про авторське право і суміжні права» визначив деякі види творів зокрема:

- аудіовізуальний твір — твір, що фіксується на певному матеріальному носії (кіноплівці, магнітній плівці чи магнітному диску, компакт-диску тощо) у вигляді серії послідовних кадрів (зображень) чи аналогових або дискретних сигналів, які відображають (закодовують) рухомі зображення (як із звуковим супроводом, так і без нього), і сприйняття якого є можливим виключно за допомогою того чи іншого виду

екрана (кіноекрана, телевізійного екрана тощо), на якому рухомі зображення візуально відображаються за допомогою певних технічних засобів. Видами аудіовізуального твору є кінофільми, телефільми, відеофільми, діафільми, слайдофільми тощо, які можуть бути ігровими, анімаційними (мультиплікаційними), неігровими чи іншими;

- база даних (компіляція даних) — сукупність творів, даних або будь-якої іншої незалежної інформації у довільній формі, в тому числі — електронній, підбір і розташування складових частин якої та її упорядкування є результатом творчої праці, і складові частини якої є доступними індивідуально і можуть бути знайдені за допомогою спеціальної пошукової системи на основі електронних засобів (комп'ютера) чи інших засобів;

- комп'ютерна програма — набір інструкцій у вигляді слів, цифр, кодів, схем, символів чи у будь-якому іншому вигляді, виражених у формі, придатній для зчитування комп'ютером, які приводять його у дію для досягнення певної мети або результату (це поняття охоплює як операційну систему, так і прикладну програму, виражені у вихідному або об'єктному кодах);

- службовий твір — твір, створений автором у порядку виконання службових обов'язків відповідна до службового завдання чи трудового договору (контракту) між ним і роботодавцем;

- твір архітектури — твір у галузі мистецтва спорудження будівель і ландшафтних утворень (креслення, ескізи, моделі, збудовані будівлі та споруди, парки, плани населених пунктів тощо);

- твір образотворчого мистецтва — скульптура, картина, малюнок, гравюра, літографія, твір художнього (у тому числі сценічного) дизайну тощо;

- твір ужиткового мистецтва — твір мистецтва, в тому числі твір художнього промислу, створений ручним або промисловим способом для користування у побуті або перенесений на предмети такого користування.

Уточнення окремих видів охоронюваних авторським правом творів містяться в роботах з літературознавства та мистецтвознавства.

Слід розрізняти засоби вираження ідеї, що проведене у чинному законодавстві через конструкцію об'єкта авторського твору та їх різновидів та саму ідею, за допомогою якої встановлена генеральна лінія поведінки споживача. Він може ігнорувати ідею і тоді її носії не будуть витребувані і не принесуть прибутку, чи не принесуть очікуваного прибутку, а може користуватися популярністю .

Комп'ютерні програми охороняються як літературні твори.

Стаття 8 Закону України «Про авторське право і суміжні права» теж встановлює перелік об'єктів авторського права за чого проявились розбіжності із ст. 433 ЦК, що є не бажаним і може призвести до колізій в правовому режимі одних і тих же об'єктів правової охорони.

Відповідно ст. 434 ЦК України не є об'єктами авторського права: акти органів державної влади та органів місцевого самоврядування (закони, укази, постанови, рішення. Тощо), а також їх офіційні переклади; державні символи України, грошові знаки, емблеми тощо, затверджені органами державної влади; повідомлення про новини дня та інші факти, що мають характер звичайної прес-інформації; інші твори, що встановлені законом. Зокрема не охороняються як оприлюднені, так і не оприлюднені, як завершені, так і не завершені, незалежно від їх призначення, жанру, обсягу, мети (освіта, інформація, реклама, пропаганда, розваги тощо). Не охороняються авторським правом розклади руху транспортних засобів, розклади

телерадіопередач, телефонні довідники та інші аналогічні бази даних, що не відповідають критеріям оригінальності.

Об'єктом правової охорони є форма вираження певного результату творчої діяльності. З цим важко погодитись за тих обставин, що ефект від використання досягається не через форму, а через використання нових властивостей, що відображені у ідеї. Через абсолютні або відносну невідомість результату творчої діяльності, який виражається власне у ідеї отримується позитивний: здебільшого економічний, соціальний чи естетичний ефект.

Правовій охороні підлягає як сам твір у цілому, так і частина твору, яка може використовуватися самостійно, у тому числі й оригінальна назва твору. Авторське право і право власності на матеріальний об'єкт, в якому втілено твір, не залежать одне від одного. Відчуження матеріального об'єкта, в якому втілено твір, не означає відчуження авторського права і навпаки.

Правова охорона об'єкту авторського права надається якщо його об'єктивовано: письмово (рукопис, машинопис, нотний запис, електронна форма інше; усно (публічний виступ, публічне оприлюднення, публічне виконання інше); звуко- чи відеозапис (механічна, магнітна, цифрова, оптична тощо); зображення (малюнок, картина, креслення, т.д.); об'ємно-просторове зображення (скульптура, макет, модель, діорама, споруда, мала архітектурна форма, тощо; інших формах.

Отже правова охорона надається твору який є результатом творчої праці, об'єктивований, оригінальним, не забороненим актами чинного законодавства, може задовольнити потреби людини.

Таким чином, не зважаючи на певні відмінності в формулюваннях та кількості ознак, спільним для всіх об'єктів є виділення двох необхідних умов авторсько-правової охорони – наявність творчого характеру результату діяльності людини та об'єктивної форми вираження твору.

3. Виникнення і здійснення авторського права. Презумпція авторства.

Відповідно до п. 2 ч.2 ст. 11 та конструкції Глави 36 ЦК право на твір виникає з моменту його створення. Це підтверджене презумпцією авторства за якої за відсутності доказів іншого автором твору вважається особа, зазначена як автор на оригіналі або примірнику твору. Це поширюється якщо твір опубліковано під псевдонімом.

Створенням твору є момент його об'єктивації завдяки котрій він є доступним для сприйняття, оцінки за загальними та фаховими критеріями і використання іншими особами. При тому не вимагається реєстрація твору чи будь-яке інше спеціальне його оформлення, а також виконання будь-яких інших формальностей. Якщо твір не об'єктивовано, то неможливо оцінити його відповідність встановленим вимогам і доцільність надання правової охорони.

Особа, яка має авторське право (автор твору чи будь-яка інша особа, якій на законних підставах передано авторське майнове право на цей твір), для сповіщення про свої права може використовувати знак охорони авторського права. Цей знак складається з латинської літери «с», що обведена колом, — © (копірайт), імені чи назви особи, яка має авторське право, року першої публікації твору. У разі декількох видань прийнято проставляти ці роки видання за чого правова охорона поширюється на кожне із видань у тому числі виправлені та доповнені. Зазначений знак проставляється на, оригіналі і кожному примірнику твору.

Якщо твір опубліковано анонімно чи під псевдонімом (за винятком випадку, коли псевдонім однозначно ідентифікує автора), видавець твору (його ім'я чи назва мають бути зазначені на творі) вважається представником автора і має право захищати права останнього. Це положення діє до того часу, поки автор твору не розкриє своє ім'я і не заявить про своє авторство.

Суб'єкт авторського права для засвідчення авторства (авторського права) на оприлюднений чи не оприлюднений твір, факту і дати опублікування твору чи договорів, які стосуються права автора на твір, у будь-який час протягом строку охорони авторського права може зареєструвати своє авторське право у відповідних державних реєстрах. Така державна реєстрація авторського права і договорів, які стосуються права автора на твір, здійснюється Установою відповідно до затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2001р. №1756 “Порядку державної реєстрації авторського права і договорів, які стосуються права автора на твір”¹. Для того подається заявка на реєстрацію авторського права на твір яка повинна містити: викладену українською мовою і складену за встановленою формою заяву; примірник твору (оприлюдненого чи не оприлюдненого) у встановленій порядку матеріальній формі; документ, що свідчить про факт і дату оприлюднення твору; документ про сплату збору за підготовку до реєстрації авторського права на твір або копію документу, що підтверджує право на звільнення від сплати збору; документ про сплату державного мита за видачу свідоцтва або копію документа, що підтверджує право на звільнення від сплати мита за видачу свідоцтва; довіреність, оформлену у встановленому порядку, якщо заявка від імені автора або його спадкоємця подається довіреною особою, або копію цієї засвідченої у встановленому порядку довіреності; документ, що засвідчує перехід у спадщину майнового права автора (якщо заявка подається спадкоємцем автора); інші документи, якщо це передбачено стосовно такого об'єкта авторського права. Відносини, що складуються при реєстрації є адміністративно-правовими.

Для похідних суб'єктів авторського права підставами виникнення майнових прав є: договір – для ліцензіатів договір чи інший правочин чи їх система (трудовий договір та договір про гідну винагороду тощо між автором та роботодавцем), заповіт – для спадкоємців; рішення про перетворення, злиття, поділ, виділ, приєднання та припинення юридичних осіб – для їх правонаступників; рішення уповноваженого державного органу в тому числі суду при примусовому вилученні авторських прав;

вказівка закону на відчуження майнових та інших (інформаційних) прав на користь суб'єктів публічного права чи спадкоємців за законом.

Здійснення авторського права стосується всіх зазначених чи передбачених актами цивільного та іншого законодавства суб'єктивних прав. Воно відбувається в загальних способах і формах, що передбачені главою 2 ЦК України, а також спеціальними способами, які враховують специфіку та споживчі (товарні) властивості об'єктів авторського права. Зокрема стосовно майнових прав використанням твору за ст.441 ЦК є:

Використанням твору за ст.441 ЦК України є його:

1) опублікування (випуск у світ). Опублікуванням твору, фонограми, відеограми є випуск в обіг за згодою автора чи іншого суб'єкта авторського права і (або) суміжних прав виготовлених поліграфічними, електронними чи іншими способами примірників твору, фонограми, відеограми у кількості, здатній задовольнити, з урахуванням характеру твору, фонограми чи відеограми, розумні потреби публіки, шляхом їх продажу, здавання в майновий найм, побутового чи комерційного прокату, надання доступу до них через електронні системи інформації таким чином, що будь-яка особа може його отримати з будь-якого місця і у будь-який час за власним вибором або передачі права власності на них чи володіння ними іншими способами. Опублікуванням твору, фонограми, відеограми є також депонування рукопису твору, фонограми, відеограми у сховищі (депозитарії) з відкритим доступом та можливістю одержання в ньому примірника (копії) твору, фонограми, відеограми. Випуском в світ є будь-які дії володільця авторських прав, які тягнуть, незалежно від способу, передачу права власності або права користування, або права розпорядження щодо примірників твору, які здійснюються вперше після відтворення або імпорту примірників;

2) відтворення будь-яким способом та у будь-якій формі, тобто виготовлення одного або більше примірників твору, відеограми, фонограми в будь якій матеріальній формі, а також їх запис для тимчасового чи постійного зберігання в електронній (у тому числі цифровій), оптичній або іншій формі, яку може зчитувати комп'ютер (ч.9 ст.1 ЗУ «Про авторське право та суміжні права», ч. 2 ст.1 ЗУ «Про розповсюдження примірників аудіовізуальних творів та фонограм»). Відтворення твору проводиться з урахуванням можливої форми зовнішнього прояву та можливостей розмножувальної техніки;

3) переклад, що у законодавстві виписано двояко (як переклад та як похідний твір) що призводить до колізії. Переклад – відтворення засобами однієї мови твору, що написаний іншою мовою. Право на переклад включає правомочності: самому перекласти свій твір; використати такий переклад одним із можливих способів; надати дозвіл на переклад оприлюдненого твору іншим особам, заборонити певним особам переклад свого твору та перешкоджати такому перекладу, звертатися за захистом своїх прав на переклад твору. Передача права на переклад здійснюється на підставі ліцензії – письмового договору автора, або інших осіб, яким належить авторське право. Переклади є: авторські – здійснені автором, авторизовані – випущені у світ при їх

схваленні автором, дозвільні – здійснені з дозволу автора чи правонаступників, проміжні – здійснені не з мови оригіналу, а з іншого перекладу;

4) переробка, адаптація, аранжування та інші подібні зміни здійснюються за тими ж правилами, що і переклад твору, але мають свою специфіку – в їх результаті створюється похідні твори. Похідним є твір, що є творчою переробкою іншого існуючого твору без завдання шкоди його охороні (анотація, адаптація, аранжування, обробка фольклору, інша переробка твору). До цих творів не належать аудіовізуальні твори, одержані шляхом дублювання, озвучення, субтитрування українською чи іншими мовами інших аудіовізуальних творів. Переробкою є модифікація твору — такі зміни комп'ютерних програм та баз даних, за винятком тих, які здійснюються з метою функціонування комп'ютерної програми чи бази даних на технічній базі користувача. Адаптацією твору є його пристосування або полегшення сприйняття звичайним споживачем, або публікою, що не має фахової чи іншої спеціальної підготовки. Аранжуванням є перекладення музичного твору, написаного для одного інструменту чи складу інструментів для іншого інструменту або інструментів;

5) включення складовою частиною до збірників, баз даних, антологій, енциклопедій тощо, що здійснюється лише за дозволу автора або інших володільців авторського права. За такої згоди цей твір може бути приведений до вимог (стилю) збірного твору. Це може бути здійснене самим автором, або упорядниками такого твору. У упорядника таких творів виникає авторське право на здійснений ними підбір та розташування творів за умови, що він є творчим, а не технічним;

6) публічне виконання. публічне виконання — подання за згодою суб'єктів авторського права і (або) суміжних прав творів, виконань, фонограм, передач організацій мовлення шляхом декламації, гри, співу, танцю та іншим способом як безпосередньо (у живому виконанні), так і за допомогою будь-яких пристроїв і процесів (за винятком передачі в ефір чи по кабелях) у місцях, де присутні чи можуть бути присутніми особи, які не належать до звичайного кола сім'ї або близьких знайомих цієї сім'ї, незалежно від того, чи присутні вони в одному місці і в один і той самий час або в різних місцях і в різний час;

7) продаж, передання в найм (оренду) тощо, здавання у майновий найм — передача права користування і (або) володіння оригіналом чи примірником твору, фонограми, відеограми на певний строк з метою одержання прямої чи опосередкованої комерційної вигоди;

8) імпорт його примірників, примірників його перекладів, переробок тощо. Йдеться про діяльність, що підпадає під спеціальне правове регулювання яке здійснюється Главою X Митного у кодексу України.

4. Суб'єкти авторського права.

Суб'єктами авторського права є носії суб'єктивних прав та юридичних обов'язків стосовно його об'єктів. Вони поділені на дві групи: первинні та похідні. За ст. 435 ЦК

України первинним суб'єктом авторського права є автор твору. Ним є фізична особа, що зазначена звичайним способом як автор на оригіналі або примірнику твору (презумпція авторства). Автором є фізична особа, яка своєю творчою працею створила твір

Суб'єктами авторського права також є інші особи та учасники цивільних правовідносин, які набули ці права в установленому порядку.

Правове становище суб'єктів авторського права визначається законом з урахуванням специфіки створення його об'єкта, а при передачі майнових авторських прав договором. Якщо твір створено спільною творчою працею двох та більше фізичних осіб-співавторів то виникає співавторство. Співавторами є особи, спільною творчою працею яких створено твір. Право на створений у співавторстві твір належить всім співавторам незалежно від того, чи утворює такий твір одне нерозривне ціле або складається із частин, кожна з яких має самостійне значення.

Розрізняють роздільне співавторство спільного об'єднаного єдиним творчим замислом твору з вказівкою того, що створено кожним із співавторів (характерно для підручників та посібників) і нероздільне авторство. При нероздільному авторстві приналежність співавторам створених їх особистою працею частин твору не вказується. Крім того може бути змішане авторство: одні частини твору є з роздільним авторством, а інші з нероздільним авторством.

Відносини між співавторами визначаються договором, укладеним між ними (договір між співавторами), а якщо такого договору нема - законом. Право опублікування та інше використання твору в цілому належить всім співавторам якщо законом або договором не визначене інше. Якщо твір, створений у співавторстві, утворює одне нерозривне ціле, то жоден із співавторів не може без достатніх підстав відмовити іншим у дозволі на опублікування, інше використання або зміну твору. У разі порушення спільного авторського права кожен співавтор може доводити своє право в судовому порядку.

Якщо твір, створений у співавторстві, складається з частин, кожна з яких має самостійне значення, то кожен із співавторів має право використовувати створену ним частину твору на власний розсуд, якщо інше не передбачено договором між співавторами.

Щодо деяких об'єктів законодавством встановлено спеціальні підстави виникнення співавторства, зокрема на інтерв'ю. Співавторами інтерв'ю є особа, яка дала інтерв'ю, та особа, яка його взяла. Опублікування інтерв'ю допускається лише за згодою особи, яка його дала: письмовий його варіант слід надати проінтерв'юваній особі для ознайомлення і підпису. Опубліковувати можна лише підписані та схвалені інтерв'ю.

Автори мають право на винагороду: отримані за договором на використання об'єкта авторського договору; на отримані на конкурсах; в разі присудження нагород у встановленому порядку. Зазвичай за договором винагорода сплачується у виді роялті. Відповідно ст. 14.1.225 ПК України роялті - будь-який платіж, отриманий як винагорода за користування або за надання права на користування будь-яким авторським та суміжним правом на літературні твори, твори мистецтва або науки, включаючи комп'ютерні програми, інші записи на носіях інформації, відео- або аудіокасети, кінематографічні фільми або плівки для радіо- чи телевізійного мовлення, будь-яким патентом, зареєстрованим знаком на товари і послуги чи торгівельною маркою, дизайном, секретним кресленням, моделлю, формулою, процесом, правом на інформацію щодо промислового, комерційного або наукового досвіду (ноу-хау). Не

вважаються роялті платежі за отримання об'єктів власності, визначених у частині першій цього пункту, у володіння або розпорядження чи власність особи або, якщо умови користування такими об'єктами власності надають право користувачу продати або здійснити відчуження в інший спосіб такого об'єкта власності або оприлюднити (розголосити) секретні креслення, моделі, формули, процеси, права на інформацію щодо промислового, комерційного або наукового досвіду (ноу-хау), за винятком випадків, коли таке оприлюднення (розголошення) є обов'язковим згідно із законодавством України.

Питання про розподіл винагороди за використання твору, який створено у співавторстві за загальним правилом належить співавторам у рівних частках, якщо договором між ними не передбачено інше. Іноді замість договору співавторами чи керівником творчого колективу складається довідка про творчу участь у створенні об'єкту із визначенням відсотків такої участі відповідно до яких й проводиться її розподіл.

До похідних суб'єктів авторського права відносяться роботодавець, правонаступники, спадкоємці, набувачі прав за договором інші особи. Роботодавець – особа для якої на підставі укладеного трудового договору (контракту) автор створює твір, а також продюсер аудіовізуального твору — особа, яка організує або організує та фінансує створення аудіовізуального твору. Ці особи оплачують роботу автора і фінансують необхідні для цього інші витрати.

Правонаступники – фізичні та юридичні особи до яких майнові авторські права переходять при юридичних осіб внаслідок їх перетворення, поділу виділу чи до засновників при припиненні (ліквідації) юридичної особи. Авторські права можуть перейти у спадок чи до заставоутримувачів, або відчуженням за рішенням суду за борговими зобов'язаннями.

Суб'єктами авторського права є організації з колективного управління майновими правами, які управляють на підставі договору майновими правами суб'єктів авторського права і (або) суміжних прав і не має на меті одержання прибутку.

Особливим суб'єктом авторського права є суспільство, до якого переходять авторські права після закінчення строків правової охорони. Його правове становище суспільства є досить невизначеним.

Окреме правове становище мають вільні користувачі – особи яким законом надано право вільного використання творів з визначеною законом метою, наслідками та у встановлених межах.

До суб'єктів авторського права слід віднести і його порушників. Вони отримали узагальнену назву контрапункти.

Особливе місце належать суб'єктам із публічними функції, зокрема держава яка виступає у особі департаменту чи контролюючих установ (Державна інспекція з прав інтелектуальної власності, відділи боротьби із порушеннями у сфері високих технологій).

Законодавець певним видам суб'єктів авторського права надав спеціальне правове становище, зокрема упорядникам збірника, бази даних чи іншого твору. Їм належить авторське право на здійснену ними творчу роботу з підбору та розташування матеріалів такого збірника. Це породжує авторські права в силу створення самого збірника, навіть за того, що упорядкований ними матеріал є об'єктами авторського права.

Окрему групу складають іноземні суб'єкти та особи без громадянства. Вони можуть отримати правовий захист відповідно до міжнародних договорів України, на

що вказує ч. 3 ст. 3 названого закону. Іноземні особи та особи без громадянства, відповідно до міжнародних договорів чи на основі принципу взаємності, мають однакові з особами України права (ст. 6).

Чинне законодавство передбачає декілька критеріїв надання авторсько-правової охорони іноземним суб'єктам [136] та особам без громадянства. З урахуванням положень ст. 3 Закону України, суб'єктами авторського права, чиї права охороняються на території України за національним законодавством, визнаються іноземці, особи без громадянства, а також юридичні особи якщо:

1) фізичні особи мають постійне місце проживання на території України, а юридичні особи мають місцезнаходження на території України незалежно від того, на якій території вперше були оприлюднені їх твори (критерій постійного проживання фізичної особи чи місцезнаходження юридичної особи);

2) твори відповідних суб'єктів були вперше оприлюднені на території України або не оприлюднені, але знаходяться в об'єктивній формі на території України, причому незалежно від постійного місця проживання фізичні особи або місцезнаходження юридичні особи (критерій першого оприлюднення та(або) знаходження творів на території України);

3) твори відповідних суб'єктів (незалежно від їх постійного місця проживання) були вперше оприлюднені в іншій країні та протягом 30 днів після цього оприлюднені на території України. Відповідно до Бернської конвенції про охорону літературних і художніх творів 1886 р. (ст. 3) такі твори вважаються «одночасно випущеними в світ» в декількох країнах. Якщо одна з них є країною Бернського Союзу, оприлюднений твір підпадає під конвенційну охорону. Відповідно, даний критерій можна назвати критерієм одночасного оприлюднення в декількох країнах, одною з яких є Україна.

5. Особисті немайнові та майнові права автора.

Існує поділ виключних прав інтелектуальної власності на особисті немайнові та майнові. Чинне законодавство України, а також міжнародно-правові акти у сфері авторського права виходять із зазначеної класифікації. Вона має певне практичне значення, адже для кожної групи прав встановлені власні загальні засади здійснення.

Загальні положення книги IV ЦК України до особистих немайнових прав відносять: (а) право на визнання людини творцем об'єкта інтелектуальної власності, (б) право перешкоджати будь-якому посягання, здатному завдати шкоди його честі чи репутації, а також (в) інші немайнові права, встановлені законом (ст. 423). Особисті немайнові права автора передбачені ст. 438 ЦК та ст. 14 Закону України. Критерієм їх виділення в окрему групу є немайновий інтерес творця, що лежить в основі прав і пов'язаний з охороною його гідності, творчої репутації, імені, із забезпеченням суспільного визнання. Реалізація й захист немайнових прав є передумовою задоволення майнових авторських інтересів і сприяє новим творчим досягненням. Майнові авторські права встановлені ст. 440 ЦК України та ст. 15 Закону України. Вони спрямовані на забезпечення їх суб'єкту можливості отримувати майнову вигоду від використання твору або від розпорядження правами на користь інших осіб.

Загальні засади здійснення особистих немайнових прав інтелектуальної власності закріплені у ЦК України: вони належать творцеві об'єкта, а у випадках, передбачених законом, можуть належати іншим особам; ці права не залежать від майнових прав інтелектуальної власності; вони не можуть відчужуватися (передаватися), за винятками, встановленими законом (ст. 423); діють безстроково (ст. 425).

У науковій літературі часто наголошується, що особисті немайнові права можуть належати безпосередньо тільки створювачеві об'єкта – його авторові, що вони тісно пов'язані із фізичною особою й не можуть передаватися іншим. Отже традиційно особисті немайнові права сприймаються як такі, що належать авторові, тісно пов'язані з його особистістю, мають невідчужуваний характер, не передаються у тимчасове володіння, реалізуються автором особисто і зберігаються за ним у разі передачі майнових прав.

Нематеріальний характер даної групи прав відбивається у тому, що вони не мають економічного змісту і не можуть бути оцінені у грошовому еквіваленті, на відміну від майнових, чия вартість визначається як вартість нематеріальних активів. Особисті немайнові права спрямовані на охорону духовної індивідуальності, інтелектуальної унікальності автора. Вони мають своїм об'єктом авторство, творчу репутацію, ім'я творця, тобто тісно пов'язані з особистістю їх володільця, яка проявляється через творчу діяльність і впливає на неї. Саме тому для відносин, в яких відсутній творчий процес, не характерне правове регулювання немайнових прав.

Детальне регулювання особистих немайнових прав автора здійснюється ст. 438, 439 ЦК, ст. 14 Закону України, що встановлюють їх повний перелік. До них належать: 1) право на визнання людини творцем, тобто право авторства; 2) право автора на ім'я; 3) право на недоторканність твору і збереження його цілісності.

Право авторства (або право на визнання людини творцем) означає можливість вимагати визнання свого авторства з боку суспільства чи будь-якої окремої людини. Воно забезпечує реалізацію всіх інших виключних прав. Регулювання українським законодавством права авторства і права на ім'я, як самостійних немайнових прав, вважаємо правильним і доцільним. Завдяки цьому поділу автор завжди матиме можливість вимагати визнання цього факту від будь-якої особи, причому незалежно від того, чи було ним зазначено його ім'я на примірнику твору, чи опублікування відбулося без відповідного позначення. Так упорядник вправі не позначати примірники бази даних своїм ім'ям при їх розповсюдженні. При цьому він може бути заінтересований в обнародуванні приналежності авторства у разі проведення будь-яких публічних заходів: наукових чи навчальних семінарів; виставок продукції, що містить базу даних; впровадження методик ведення підприємницької діяльності чи здійснення технологічних процесів; рекламування переваг нової бази даних для певної сфери господарювання; в ході розгляду судової справи тощо. Отже здійснення права авторства та права на ім'я може відбуватися автономно. Не реалізувавши право на зазначення імені (псевдоніму), створювач тим не менш зберігає право визнаватися автором в будь-який момент.

Право на ім'я складається із закріплених законом правомочностей, які дають можливість автору позначати твір та його примірники своїм дійсним іменем, або псевдонімом, або обрати анонімний спосіб оприлюднення. У зв'язку з цим це право іноді характеризують у вузькому розумінні, як вибір способу ідентифікації особи автора. Абсолютний характер даного права робить будь-якого потенційного користувача зобов'язаним по відношенню до автора, який вправі вимагати дотримання

саме того способу позначення імені (або анонімності), який був ним обраний і став відомим при обнародуванні твору. Інша особливість реалізації права на ім'я стосується такої правомочності як збереження анонімності автора при використанні твору.

Наступним особистим немайновим правом автора, що визначено у чинному законодавстві України, є право на недоторканність твору і збереження його цілісності. Вперше воно було закріплено Бернською конвенцією про охорону літературних і художніх творів, положення якої надавали автору можливість протидіяти будь-якому перекрученню, спотворенню чи іншій зміні твору, а також будь-якому іншому посяганню на твір, здатному завдати шкоди честі або репутації автора (ст. 6bis). Аналогічним чином воно сформульоване у ст. 439 ЦК України.

До немайнових прав автора нерідко відносять право на *оприлюднення твору (розкриття публіці)*. Цим терміном називають здійснену за згодою автора чи іншого суб'єкта авторського права дію, що вперше робить твір доступним для публіки шляхом опублікування, публічного виконання, публічного показу, публічної демонстрації, публічного сповіщення тощо.

Майнові права автора передбачені ст. 424 ЦК України та ст. 15 Закону України. Вони мають виключний характер, що означає монополію його володільця на використання твору. Майновому авторському праву притаманний економічний зміст, який проявляється в можливості отримувати дохід від його реалізації.

Зміст майнового права полягає в тому, що його суб'єкт вправі використовувати твір на свій розсуд будь-яким способом, що не суперечить закону, а також дозволяти таке використання іншим особам, які мають утримуватися від використання без відповідного дозволу правоволодільця (ст. 424 ЦК). Винятки з цього правила складають способи і межі використання, які прямо встановлені законом, і таким чином певною мірою обмежують монополію суб'єкта.

Суб'єктами майнових прав на твір можуть бути як автор твору, так і інші особи, які набули їх відповідно до закону чи договору (ст. 435 ЦК).

У законодавстві України виключні майнові права автора передбачені ст. 424 ЦК України та ст. 15 Закону України. Майнові права на базу даних окремо не визначаються, отже на неї поширюється загальне регулювання способів використання твору. До останніх, зокрема, належать: відтворення творів; публічне виконання і публічне сповіщення; публічна демонстрація і публічний показ; будь-яке повторне оприлюднення творів, якщо воно здійснюється іншою організацією, ніж та, що здійснила перше оприлюднення; переклад творів; переробка, адаптація, аранжування та інші подібні зміни творів; включення творів як складових частин до збірників, антологій, енциклопедій тощо; розповсюдження творів шляхом першого продажу, відчуження іншим способом або шляхом здавання в майновий найм чи у прокат та шляхом іншої передачі до першого продажу примірників твору; подання своїх творів до загального відома публіки таким чином, що її представники можуть здійснити доступ до творів з будь-якого місця і у будь-який час за їх власним вибором; здавання в майновий найм і (або) комерційний прокат після першого продажу, відчуження іншим способом оригіналу або примірників аудіовізуальних творів, комп'ютерних програм, баз даних, музичних творів у нотній формі, а також творів, зафіксованих у фонограмі чи відеограмі або у формі, яку зчитує комп'ютер; імпорт примірників творів. Кожний з названих способів охоплюється монополією правоволодільця використовувати об'єкт і давати дозвіл на використання іншим особам. Тому в авторському праві традиційно виокремлюються різновиди майнових прав за способом використання твору. Невичерпний характер зазначеного переліку дозволяє говорити

про існування інших майнових прав, змістом яких є невизначене законом використання, якщо воно не належить до категорії винятків чи обмежень в майнових правах.

6. Строк дії авторських прав.

Відповідно ст. 446 ЦК України строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на твір спливає через сімдесят років, починаючи з 1 січня року, наступного за роком смерті автора чи останнього із співавторів, який пережив інших співавторів, крім випадків, передбачених законом. Авторське право на твір виникає внаслідок факту його створення і починає діяти від дня створення твору протягом усього життя автора і 70 років після його смерті, крім випадків, передбачених законом. В європейському праві строк дії авторського права встановлено в 75 років після смерті автора.

За ст. 28 ЗУ «Про авторське право та суміжні права» авторське право діє протягом усього життя автора і 70 років після його смерті, крім випадків, передбачених цією статтею. Такими випадками є:

1) для творів, оприлюднених анонімно або під псевдонімом, строк дії авторського права закінчується через 70-років після того, як твір було оприлюднено. Якщо взятий автором псевдонім не викликає сумніву щодо особи автора або якщо авторство твору, оприлюдненого анонімно або під псевдонімом, розкривається не пізніше ніж через 70 років після оприлюднення твору, застосовується загальний строк у 70 років;

2) авторське право на твори, створені у співавторстві, діє протягом життя співавторів і 70 років після смерті останнього співавтора;

3) якщо весь твір публікується (оприлюднюється) не водночас, а послідовно у часі томами, частинами, випусками, серіями тощо, строк дії авторського права визначається окремо для кожної опублікованої (оприлюдненої) частини твору;

4) авторське право на твори помертньо реабілітованих авторів діє протягом 70 років після їх реабілітації;

5). авторське право на твір, вперше опублікований протягом 30 років після смерті автора, діє протягом 70 років від дати його правомірного опублікування.

Будь-яка особа, яка після закінчення строку охорони авторського права по відношенню до не оприлюдненого твору уперше його оприлюднює, користується захистом, що є рівноцінним захисту майнових прав автора. Строк охорони цих прав становить 25 років від часу, коли твір був вперше оприлюднений.

Дія загального (сімдесятирічного) строку охорони авторського права та твору, опублікованого протягом 30 років після смерті автора, закінчується 1 січня року, наступного за роком, в якому мали місце юридичні факти, передбачені у зазначених частинах.

Особисті немайнові права автора охороняються безстроково.

Після закінчення строку чинності майнових прав інтелектуальної власності на твір він стає суспільним надбанням і може вільно та безоплатно використовуватися будь-якою особою, за винятками, встановленими законом. Основний правовий наслідок такого юридичного факту – припинення правової охорони н майнових прав, а значить і платної можливості правонаступниками та іншими суб'єктами використання твору. Із закінчення строку дії авторського права на твори вони переходять у суспільне надбання і можуть вільно, без виплати авторської винагороди, використовуватися будь-якою особою за умови дотримання особистих немайнових прав автора. Проте

інститут вільного використання творів означає лише те, що зацікавлена у використанні твору особа не повинна отримувати ліцензію, а діяти на власний розсуд. При тому слід дотримуватися засад справедливості, добросовісності та розумності.